294.3122

อ234จ



นพ. เลิศ

๗๕๗๘



อนุสรณ์

ในงานพระราชทานเพลิงศพ

นาวาอากาศโท เจือ กิจการ

ฌาปนสถานกองทัพอากาศ

วัดพระศรีมหาธาตุวรมหาวิหาร

วันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๙

เลขหมู่ 294.3122
อ 234 ค
เลขทะเบียน 004683

คำนำ

นาวาอากาศโท เจือ กิจการ เข้ารับราชการเป็นทหารอยู่นานกว่า ๓๐ ปี หน่วยที่ปฏิบัติงานอยู่นานที่สุดได้แก่เสนารักษ์ทหารอากาศหรือกรมแพทย์ทหารอากาศในปัจจุบัน ตลอดเวลาได้ทุ่มเททั้งกำลังกายและกำลังสมองเพื่องานอย่างแท้จริง โดยไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย แม้เมื่อล้มป่วยต้องเข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลเป็นครั้งคราวก็มิได้ทอดทิ้งงาน ถ้าสามารถทำได้ก็ติดตามดำเนินงานในหน้าที่รับผิดชอบอยู่ตลอด ดูคล้ายกับว่ากรม-แพทย์ทหารอากาศเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต อาจเป็นเพราะได้ปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดกับผู้บังคับบัญชาที่บริหารงานโดยตลอด จากหมวดเสนารักษ์ย่อย ๆ หน่วยหนึ่ง ซึ่งได้ระเหเร่ร่อนไปตามเหตุการณ์ของประเทศ เมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ จากดอนเมืองไปลพบุรี, ปทุมธานี, บางซื่อ, แล้วจึงกลับมาดอนเมือง ผู้บังคับบัญชาสมัยนั้น คือ พลอากาศตรีหลวงวีระเวชพิสัย ตำแหน่งผู้บังคับกองเสนารักษ์ทหารอากาศ และเมื่อเริ่มก่อตั้งโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช ก็ได้มีส่วนร่วมในด้านความคิด และการดำเนินงานกับผู้บังคับบัญชา คือ พลอากาศตรี เจือ ปุญโสนี ตำแหน่งนายแพทย์ใหญ่ทหารอากาศในขณะนั้น

ในด้านความรับผิดชอบต่อครอบครัว ได้เอาใจใส่ดูแลเป็นอย่างดียิ่ง ได้ให้ความอุปการะแก่ลูก–หลานที่มาพึ่งพาอาศัยด้วยความห่วงใยให้ได้ประสพความสำเร็จในการดำเนินชีวิตทุกคน

ในการพระราชทานเพลิงศพ นาวาอากาศโท เจือ กิจการ ครั้งนี้ ข้าพเจ้าจึงได้จัดพิมพ์ พระคาถาชินบัญชรของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) ซึ่งผู้วายชนม์ยึดมั่นสวดเป็นประจำ ในบั้นปลายของชีวิต ขณะป่วยอยู่โรงพยาบาล และเรื่องน่ารู้เล็ก ๆ น้อย ๆ เพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ผู้วายชนม์ และเป็นอภินันทนาการแด่ท่านที่กรุณาให้เกียรติไปร่วมในงาน ขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ หากมีสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ขอได้โปรดอภัยให้เจ้าภาพด้วย

อนึ่ง ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณ พลอากาศตรี เจือ ปุญโสนี อดีตผู้บังคับบัญชาที่ผู้วายชนม์เคารพรักประดุจบิดา เช่นเดียวกับพลอากาศตรีหลวงวีรเวชพิสัย ซึ่งล่วงลับไปแล้ว ที่ได้กรุณาเขียนคำไว้อาลัยให้ และขอขอบพระคุณ นาวาอากาศเอก แสวง สุนทรสาร เพื่อนร่วมงานในอดีต ที่สนิทสนมกันทั้งครอบครัวประดุจญาติที่กรุณาเขียนข้อความเพื่อระลึกถึงผู้วายชนม์ มา ณ ที่นี้ ประโยชน์ใดที่ได้จากหนังสือเล่มนี้ และด้วยกุศลที่ญาติมิตรได้บำเพ็ญให้ จงดลบันดาลให้ นาวาอากาศโท เจือ กิจการ ประสพแด่ความสุขสมบูรณ์ในภพใหม่ชั่วกาลนานเทอญ.

สมัย กิจการ

นาวาอากาศโท เจือ กิจการ

ชาตะ ๖ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๔

มตะ ๑๕ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๙



ประวัติย่อ

นาวาอากาศโท เจือ กิจการ

นาวาอากาศโท เจือ กิจการ เป็นบุตรนายหลี นางฉ่าย เกิดเมื่อวันพุทธที่ ๖ ธันวาคม ๒๔๕๔ ปีกุน ณ บ้านเลขที่ ๑๑๓๒ ตำบลบางพุทรา อำเภอเมือง จังหวัดสิงหบุรี มีพี่น้องร่วมสายโลหิตเดียวกัน ๗ คน คือ

๑. นางสงวน แจ่มยิ่ง (ถึงแก่กรรม)

๒. เด็กหญิงถนอม กิจการ (ถึงแก่กรรม)

๓. นางชม วานิชชา

๔. นางเชย พุกกะนัตน์

๕. นางสาวเปรย กิจการ

๖. นาวาอากาศโท เจือ กิจการ

๗. เด็กหญิงแดง กิจการ (ถึงแก่กรรม)

การศึกษา

— สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๖ จากโรงเรียนประจำจังหวัดสิงหบุรี พ.ศ. ๒๔๖๙

— สำเร็จวิชาพยาบาลภาคที่ ๔ พ.ศ. ๒๔๗๖

– สำเร็จจากโรงเรียนนายทหารชั้นผู้บังคับฝูง ชุดที่ ๓ พ.ศ. ๒๕๐๑

–(อุปสมบท ณ วัดสังฆราชาวาส จังหวัดสิงหบุรี ตั้งแต่เดือนมิถุนายน ๒๔๗๔ ถึงพฤศจิกายน ๒๔๗๕)

ครอบครัว ได้ทำการสมรสกับ นางสาว สมัย กุณฑะรานนท์ บุตรนายร้อยเอกขุนประทุม ปริศทัณฑ์ (หงิม) กุณฑะ-รานนท์) และนางหอมจันทร์ กุณฑะรานนท์ ซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ตำบลบ้านบ้อม หมู่ที่ ๖ อำเภอเมือง จัง-หวัดอยุธยา เมื่อวันที่ ๓๐ กรกฎาคม ๒๔๗๙ มีบุตรรวม ๒ คน คือ

๑. นาวาอากาศตรีหญิง สมจินตนา กิจการ

๒. เรืออากาศตรี สุรพล กิจการ

การรับราชการ

ขึ้นทะเบียนทหารกองประจำการ เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๔๗๖ และได้รับตำแหน่งดังต่อไปนี้

๑. พลเสนารักษ์ หมวดเสนารักษ์ กรมทหารช่างจังหวัดทหารบก เมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๔๗๖ แล้วย้ายไปเป็นพลเสนารักษ์ กรมทหารช่างที่ ๒ จังหวัดทหาร-บกฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ ๒ มกราคม ๒๔๗๗

๒. พลพยาบาลหมวดเสนารักษ์ กรมอากาศยาน เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๔๗๘

๓. สำรองราชการกองบังคับการกองทัพอากาศ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๘

๔. รักษาราชการหัวหน้ากองบังคับการกองเสนารักษ์ทหารอากาศ เมื่อวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๔๘๘

๕. หัวหน้ากองบังคับการ กองเสนารักษ์ทหารอากาศ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๔๙๑

๖. ประจำกองบังคับการกรมแพทย์ทหารอากาศ เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๔๙๒

๗. ประจำกองบังคับการกรมแพทย์ทหารอากาศ และรักษาราชการ หัวหน้ากองบังคับการกรมแพทย์ทหารอากาศ เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๔๙๓

๘. หัวหน้ากองบังคับการกรมแพทย์ทหารอากาศ เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๔๙๕

๙. นายทหารธุระการแผนกบริการ กรมแพทย์ทหารอากาศ เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๙๖

๑๐. รองหัวหน้าแผนกสารบรรณ กองบริการ กรมแพทย์ทหารอากาศ และรักษาราชการ หัวหน้าแผนกสารบรรณ กองบริการ กรมแพทย์ทหารอากาศ เมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๘

๑๑. หัวหน้าสารบรรณ กองบริการ กรมแพทย์ทหารอากาศ เมื่อวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๐๐

๑๒. รองหัวหน้ากองบริการ กรมแพทย์ทหารอากาศ เมื่อวันที่ ๘ มกราคม ๒๕๐๖

๑๓. สำรองราชการ กรมกำลังพล กองทัพอากาศ เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๐๖

๑๔. ออกจากราชการเพื่อรับบำนาญ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๗

ยศทหาร

๑.	**พลเสนารักษ์**	**เมื่อวันที่** ๑๑ **เมษายน** ๒๔๗๖
๒.	**นายสิบตรี**	**เมื่อวันที่** ๒๗ **สิงหาคม** ๒๔๗๗
๓.	**จ่าอากาศตรี**	**เมื่อวันที่** ๔ **มกราคม** ๒๔๗๙
๔.	**จ่าอากาศโท**	**เมื่อวันที่** ๑ **เมษายน** ๒๔๘๐
๕.	**จ่าอากาศเอก**	**เมื่อวันที่** ๑๐ **พฤษภาคม** ๒๔๘๓
๖.	**พันจ่าอากาศโท**	**เมื่อวันที่** ๒๕ **พฤษภาคม** ๒๔๘๖
๗.	**พันจ่าอากาศเอก**	**เมื่อวันที่** ๒๗ **พฤษภาคม** ๒๔๘๗
๘.	**เรืออากาศตรี**	**เมื่อวันที่** ๑ **มกราคม** ๒๔๘๙
๙.	**เรืออากาศโท**	**เมื่อวันที่** ๑ **มกราคม** ๒๔๙๐
๑๐.	**เรืออากาศเอก**	**เมื่อวันที่** ๑ **มกราคม** ๒๔๙๓
๑๑.	**นาวาอากาศตรี**	**เมื่อวันที่** ๑ **มกราคม** ๒๔๙๖
๑๒.	**นาวาอากาศโท**	**เมื่อวันที่** ๑ **มกราคม** ๒๕๐๐

ไปราชการ

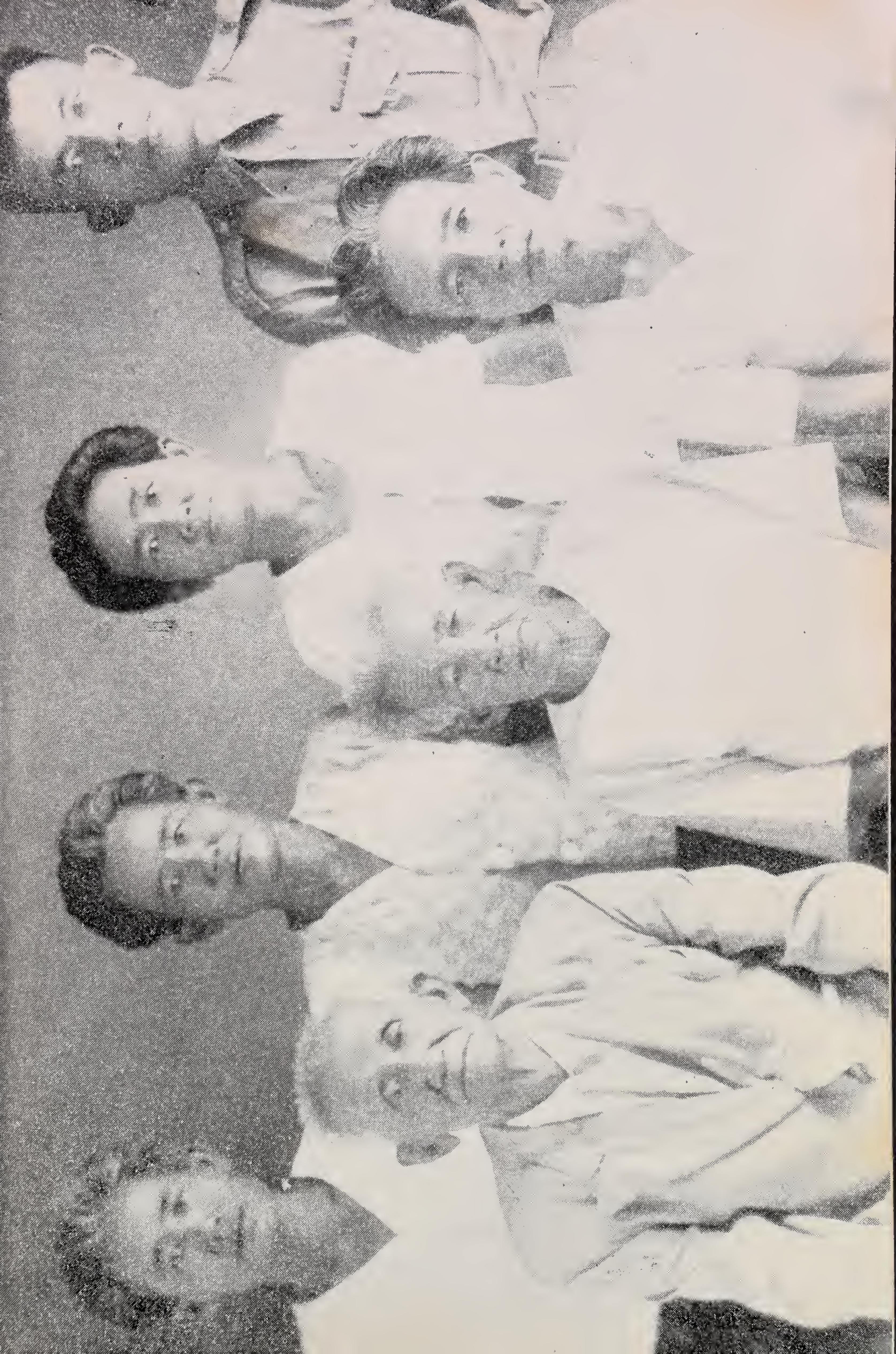
๑. กรณีย์พิพาทอินโดจีน ฝรั่งเศส

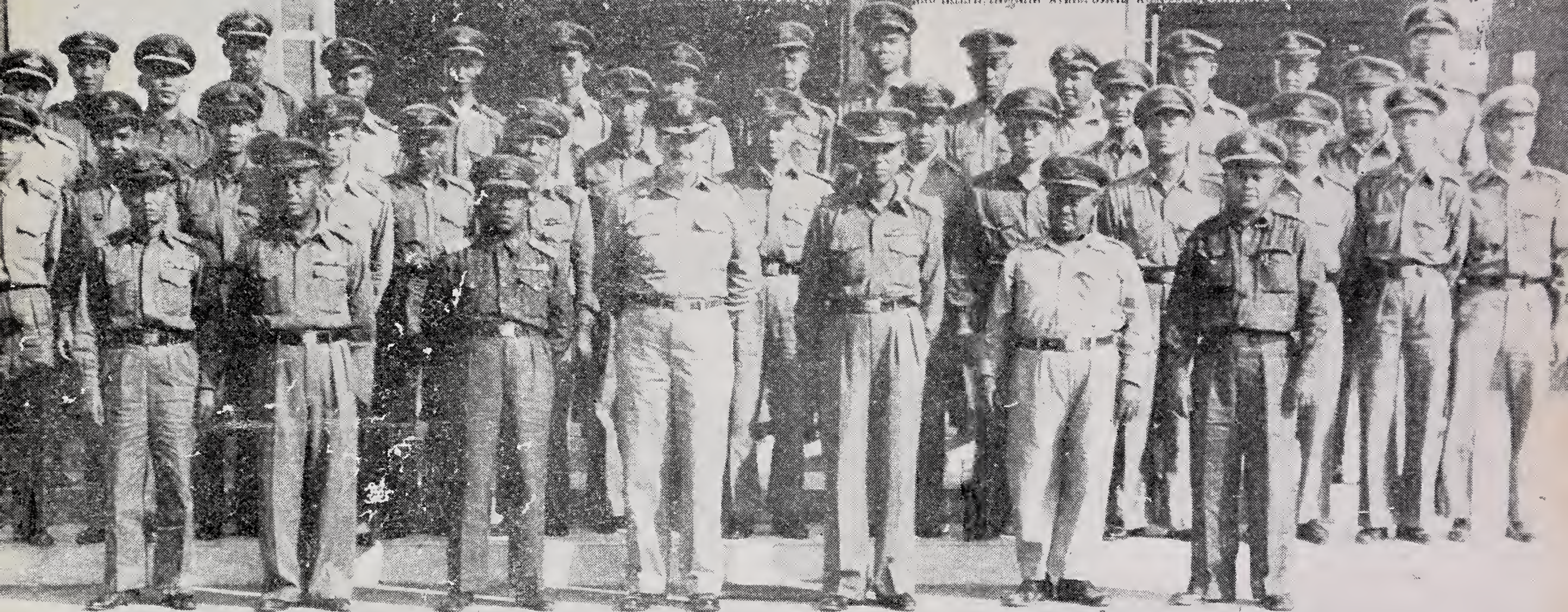
๒. สงครามมหาเอเซียบูรพา

นาวาอากาศโท เจือ กิจการ ได้เริ่มป่วยด้วยโรคกระดูกสันหลังงอก ประมาณ พ.ศ. ๒๔๙๖ มีอาการปวดทรมาน ต้องเข้าโรงพยาบาลอยู่บ่อย ๆ แต่เนื่องจากเป็นคนรักงาน จึงไม่ค่อยยอมพักผ่อน จนทำให้มีโรคแทรกซ้อนเกิดขึ้นอีกหลายโรค เช่น โรคหัวใจ และสายไตคด จนกระทั่งเมื่อปลายเดือนมกราคม ๒๕๑๙ รู้สึกตัวว่าผิดปกติ เนื่องจากเหนื่อยง่าย และหัวใจเต้นเร็ว เป็นลมบ่อย แพทย์ตรวจแล้วก็ให้เข้ารักษาตัวในโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช โดยวินิจฉัยโรค Pancy to penia เพราะเม็ดโลหิตขาวและเฮโมโกลบินต่ำ การรักษาต้องให้เลือดอยู่เป็นประจำจากเดือนละครั้งเป็น ๒ สัปดาห์ต่อครั้ง ในระยะหลังนี้ต้องให้ทุกสัปดาห์ เมื่อให้เลือดแล้วก็มีอาการปกติ เหมือนมิได้ป่วยไข้ อย่างไรก็ตามเม็ดโลหิตขาว และเฮโมโกลบินก็ต่ำลง ๆ เรื่อย ๆ ในระยะหลังตรวจพบม้ามและตับโตด้วย จนในวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๑๙ ตลอดวันยังมีอาการเป็นปกติแข็งแรงดี แต่พอตกกลางคืนเริ่มมีไข้สูง ความดันลดลงมาก ในวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๑๙ ไตเริ่มไม่ทำงานจนถึงวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๙ เวลา ๑๕.๑๕ จึงถึงแก่กรรมด้วยอาการสงบ ขณะถึงแก่กรรมมีอายุได้ ๖๕ ปี

ถ่ายร่วมกับบิดามารดา และพี่

ພໍ້ະຄມ ໂຄຣໂນໂຄບິນັກແຮ່ງໂຊ





ถ่ายร่วมกับผู้บังคับบัญชา และเพื่อนข้าราชการ



พิธีรดน้ำศพ

ตั้งศพสวดพระอภิธรรม

ภรรยา บุตร ธิดา

ญาติ หลาน เหลน ในวันสวดพระอภิธรรม

พิธีสัตมวารศพ

บรรจุศพ

คำไว้อาลัย

ด้วยนาวาอากาศตรีหญิงสมจินตนา กิจการ บุตรสาวของ นาวา-อากาศโทเจือ กิจการ ผู้วายชนม์ ได้แสดงความประสงค์ขอให้ข้าพเจ้าเขียนคำไว้อาลัย เพื่อนำลงพิมพ์ในหนังสือที่จะแจกในงานพระราชทานเพลิงศพนาวาอากาศโทเจือ กิจการ ผู้บิดา ซึ่งเจ้าภาพได้กำหนดในวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๑๙ ข้าพเจ้ามีความยินดีรับสนองด้วยความเต็มใจเป็นอย่างยิ่ง

นาวาอากาศโทเจือ กิจการ ได้รับราชการร่วมกับข้าพเจ้า ในกรมแพทย์ทหารอากาศ กองทัพอากาศเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ตั้งแต่ข้าพเจ้าได้ถูกโอนจากกรมแพทย์ทหารบก มาเป็นนายแพทย์ใหญ่ทหารอากาศ ซึ่งกองทัพอากาศได้ยกฐานะจากกองเสนารักษ์กองทัพอากาศ ขึ้นเป็นกรมแพทย์ทหารอากาศ ในปลายปีพุทธศักราช ๒๔๙๑ ขณะนั้น นาวาอากาศโทเจือ กิจการ ยังเป็น เรืออากาศโท และทำหน้าที่เป็นหัวหน้ากองบังคับการ เราได้ร่วมงานและปฏิบัติงานต่าง ๆ เพราะกรม-แพทย์ทหารอากาศเพิ่งเริ่มสถาปนาขึ้นใหม่ ๆ จึงต้องวางโครงสร้างและแผนงานขึ้นหลาย ๆ อย่างจากกองเสนารักษ์ กองทัพอากาศเดิม นอกจากนั้น การดำเนินงานของโรงพยาบาลกองทัพอากาศ ซึ่งต่อมา ด้วยพระ-มหากรุณาธิคุณได้รับพระบรมราชานุญาตให้ใช้พระปรมาภิไธยเป็นโรงพยา-บาลภูมิพลอดุลยเดช กองทัพอากาศพร้อม ๆ กันไปด้วย การปฏิบัติงาน

ในยุคต้น ๆ นั้น นับว่าเป็นงานยากลำบาก และมีอุปสรรคนานัปประการเป็นอย่างมาก เรืออากาศโทเจือ กิจการ ได้ช่วยในการปฏิบัติหน้าที่และร่วมผ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านั้นผ่านพ้นไปด้วยดี จึงได้คุ้นเคยสนิทสนมเข้าใจและรักใคร่กับข้าพเจ้าตลอดมาในขณะที่ข้าพเจ้ารับราชการอยู่ จนกระทั่งเกษียนอายุราชการ ซึ่งนาวาอากาศโทเจือ กิจการ ได้รับหน้าที่หัวหน้ากองบริการกรมแพทย์ทหารอากาศ

นาวาอากาศโทเจือ กิจการ เป็นบุคคลที่สัตย์ซื่อ ปฏิบัติงานด้วยความขยันขันแข็ง อดทนและซื่อตรงต่อหน้าที่ กับทั้งมีความรู้ดีในด้านการสารบรรณ และการให้บริการเป็นอย่างดี ทำให้ผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้นปฏิบัติงานได้คล่องตัวและไว้วางใจด้วยดีเสมอ ตอนหลัง ๆ นาวาอากาศโทเจือ กิจการ ได้ป่วยกระเสาะกระแสะเนื่องจากอาการปวดหลังและอ่อนเพลีย จนกระทั่งออกจากประจำการ โดยรับราชการนาน ข้าพเจ้ามาได้รับทราบอีกครั้งหนึ่งว่า นาวาอากาศโทเจือ กิจการ เป็นโรคเลือดจาง ภายหลัง ได้เข้าอยู่ในโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดชเป็นเวลานาน เนื่องจากเป็นมะเร็งในเม็ดเลือดขาว และถึงแก่กรรมในโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช ข้าพเจ้าระลึกถึงความดีงามและการปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจจริง และด้วยความสามารถอันดีของนาวาอากาศโทเจือ กิจการตลอดมา จึงรู้สึกเศร้าสลดใจ อาลัยในการจากไปอย่างไม่มีวันกลับ ร่วมกับครอบครัวญาติมิตร ของนาวาอากาศโทเจือ กิจการเป็นอย่างยิ่ง ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ล้วนอนิจจัง การเกิดและการแตกดับเป็นของจริงแท้แน่นอน ไม่มี

ผู้ใดจะเว้นได้ ขอให้ผลกรรมอันดี ซึ่งนาวาอากาศโทเจือ กิจการได้กระทำและสร้างสมไว้เมื่อยังมีชีวิต และขอให้ผลานิสงค์ในการบำเพ็ญกุศลพระราชทานเพลิงศพครั้งนี้ จงดลบันดาลให้วิญญาณของนาวาอากาศโทเจือ กิจการ จงไปสู่สุคติ สถาพร ประสพความเกษมสำราญในสัมปรายภพนั้นเทอญ.

พลอากาศตรี [signature]

(เจือ ปุญโสนี)

๘๙ ซอยวัจนา ถนนประดิพัทธ์ กทม. ๔

จากเพื่อน

ระหว่างคุณเจือ ป่วยรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล ข้าพเจ้าและแม่บ้านได้พากันไปเยี่ยมเยียนอยู่เสมอ ถ้าดูอย่างผิวเผินแล้วก็เหมือนคนธรรมดาที่ไม่ได้เจ็บไข้อะไร ซ้ำยังพูดคุยสนุกสนานหัวเราะเอิ๊กอ๊ากอยู่ตลอดเวลา ทำให้คนเยี่ยมเบาใจคลายความวิตกกังวลไปด้วย ครั้งหลังสุดที่พบกัน คุยว่าน้ำหนักตัวดีขึ้น อาหารก็ทานได้ ยิ่งในระยะที่รับไก่ตุ๋นเป็นประจำด้วยแล้วน้ำหนักตัวขึ้นเอา ๆ จนอ้วนปี๋ทีเดียว คุยไปพลางก็ส่งผ่ามือออกอวด ให้ดูว่าเลือดฝาดของตัวดีขึ้นแยะแล้ว แต่แล้วก็พูดเป็นเชิงรำพึงรำพันอย่างท้อแท้ว่า "แต่ก็แปลกแท้ ๆ ไม่รู้ว่าเรี่ยวแรงของผมหายไปไหนหมด ถ้าได้รับการให้เลือดครั้งใด ก็ดูค่อยกระฉับกระเฉงขึ้นบ้าง แต่พอไป ๆ ก็กลับปื้อเปื้อย่างเดิมอีก ครั้งแล้วครั้งเล่าก็เป็นอยู่อย่างนี้" ข้าพเจ้าฟังแล้วรู้สึกสงสารอย่างสุดซึ้งในความรู้สึกถึง ความหวัง ของตัวที่จะหายห่างไกลและเลื่อนลอยออกไปทุก ๆ วัน ก็ได้แต่พูดปลอบใจว่า "เมื่อยังไม่ค่อยดีก็คอยเติมเลือดเข้าไว้เรื่อย ๆ ก็แล้วกัน และขอให้อดทนมาก ๆ" บางคราวคุณเจือ ฯ ก็ชวนรับประทานอาหารกลางวันด้วย บอกว่า อาหารมื้อเย็นต้องซ้ำตำหรับเดิมเกือบทุกวัน คือต้มยำ เติมรสให้ เปรี้ยว เค็ม เผ็ด พอเหมาะ ๆ จะรับประทานข้าวได้มากและไม่เบื่อด้วย บางวันก็มียำปลากระป๋องสลับกันไปด้วย สองอย่างนี้เป็นอาหารโปรดประจำระหว่างที่ป่วยอยู่

ในระยะหลัง ๆ มาสักสองอาทิตย์เห็นจะได้ ข้าพเจ้าห่างการไปเยี่ยมหน่อย แต่ก็ได้ทราบอาการจากลูกป้อม อยู่เสมอว่าอาการยังทรง ๆ อยู่ มีเป็นหวัดและท้องอืดมาแทรกบ้างเป็นครั้งคราวเท่านั้น บางวันก็ขออนุญาตหมอไปพักค้างคืนที่บ้าน

จู่ ๆ วันหนึ่งก็ได้รับข่าวว่า คุณเจือได้จากไปเสียแล้ว ไปอย่างที่เรียกว่า "ปุบปับ" ทีเดียว วันอันแสนเศร้านี้ เป็นวันอาทิตย์ที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๙ ได้ทราบเอาตอนบ่ายมากแล้ว ข้าพเจ้าใจหายเมื่อได้ทราบข่าวนี้ นึกไม่ถึงว่าจะรวดเร็วปานนี้ คุณเจือ ๆ ไม่น่าจะด่วนจากไปโดยที่มีอายุขัยเพียง ๖๕ ปีเท่านี้เลย

ข้าพเจ้าและครอบครัว มีความสัมพันธ์สนิทสนมกับคุณเจือ ฯ และครอบครัวเป็นอย่างดีกว่าสี่สิบปีมาแล้ว เข้ารับราชการด้วยกันตั้งแต่สมัยกองทัพอากาศยังเป็นกรมอากาศยานอยู่ ทำมาหากินกันที่นี้จนกระทั่งวาระสุดท้าย ต่างคนต่างปลดจากราชการด้วยกัน ชีวิตบั้นปลายก็ไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันยังคงอยู่อย่างเดิม เขามีเรือนตายอยู่ ก.ม. ๒๕ ข้าพเจ้าอยู่ ก.ม. ๒๗ คงไปมาหาสู่กันเสมอ ได้เคยช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันตลอดมา คุณเจือ ฯ มีนิสัยเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่โอบอ้อมอารีแก่ผู้ที่ได้คบหาสมาคมและญาติมิตรทุกคน เป็นคนเปิดเผย ปากกับใจตรงกัน ไม่มีเล่ห์เหลี่ยมเป็นที่รักของผู้บังคับบัญชาตลอดจนเพื่อนฝูงทุกคน ระหว่างที่ป่วยรักษาตัวอยู่ในโรงพยาบาล คุณเจือ ฯ ได้ทราบว่า แม่บ้านของข้าพเจ้าป่วย ทั้ง ๆ ที่ตัวป่วยอยู่ ก็ยังอุตส่าห์ช่วยกุลีกุจอติดต่อหาห้องให้ อันใดที่เป็นความสะดวกสบายก็รับเป็นธุระช่วยเหลือและแนะนำให้ทุก

อย่างถึงสองครั้งสองหน เรียกว่าคุณเจือ ฯ เป็นกัลยาณมิตรของข้าพเจ้าตลอดมาจนถึงวารสุดท้ายแห่งชีวิตทีเดียว

ด้วยกุศลผลบุญและความดีทั้งหลายที่คุณเจือ ฯ ได้สร้างสมไว้ในโลกนี้ และตลอดที่ญาติมิตรได้บำเพ็ญให้ ขอจงได้รับ และจงเป็นพลวปัจจัยให้ น.ท. เจือ กิจการ ไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

นาวาอากาศเอก แสวง สุนทรสาร

จากลูก

พ่อ เป็นคนตรง ชอบทำอะไรเฉียบขาด รวดเร็ว เวลาพูดจะแสดงลักษณะทหารด้วยความเคยชิน แต่ในใจนั้นพ่อเป็นคนมีเมตตามาก นอกจากจะเป็นห่วงใยทุกคนในครอบครัวแล้ว กับเพื่อนบ้านหรือผู้คุ้นเคยก็คอยเอื้อเฟื้อให้ความช่วยเหลืออยู่ตลอดเวลา ในขณะรับราชการอยู่ก็รู้สึกว่าพ่อดูแลเอาใจใส่เป็นที่พึ่งของผู้ใต้บังคับบัญชาที่เดือดร้อนอยู่เสมอ ขณะที่พ่อมีชีวิตอยู่เป็นผู้นำของครอบครัว ประคุจร่มโพธิ์ร่มไทร ในบางครั้งพ่อทำหน้าที่ทั้งพ่อและแม่ในขณะเดียวกัน นอกจากจะให้การศึกษาอย่างดีแก่ลูกจนได้ทำงานเป็นหลักฐานแล้ว พ่อยังเป็นที่ปรึกษาคอยแก้ปัญหาในหน้าที่ราชการให้แก่ลูกอยู่ตลอดเวลาการที่ลูก ๆ ได้ปฏิบัติงานประสพความสำเร็จด้วยดี ก็เพราะพ่อโดยแท้ ความอบอุ่นที่ได้รับจากพ่อนั้น ขณะพ่อยังมีชีวิตอยู่ แม้จะเกิดความรู้สึกตระหนักอยู่แก่ใจก็ไม่สำนึกลึกซึ้งเหมือนความรู้สึกที่เกิดขึ้น เมื่อขาดพ่อไปแล้ว จะคิดจะทำอะไรก็ไม่สะดวกไปทุกอย่าง อย่างไรก็ตามลูกก็จะพยายามดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องทำนองครองธรรม และด้วยความเข้มแข็ง ซึ่งพลังใจของพ่อได้พยายามผลักดันให้ลูกเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว หากมีสิ่งใดจะบันดาลให้พ่อได้รับรู้ต่อความเป็นไปต่างๆ ขอให้พ่อจงหมดห่วงหมดกังวล ลูกทั้งสองขอสัญญาว่า จะช่วยกันทำหน้าที่ของพ่อทุกอย่างทุกประการจนสุดความสามารถจะดูแลแม่ให้มีความสุขสบาย

ไม่ทอดทิ้งซึ่งกันและกัน จะช่วยกันทำนุบำรุงทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นของพ่อให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ขณะที่พ่อมีชีวิตอยู่ หากลูก ๆ ได้ประพฤติปฏิบัติสิ่งใดเป็นที่ไม่พอใจของพ่อก็ขอให้อโหสิให้ลูกด้วย ขอให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายดลบันดาลให้วิญญาณของพ่อจงไปสู่สุคติ และขอให้พ่อได้รับประโยชน์จากบุญกุศลที่ลูกได้กระทำ ให้แก่พ่อได้สมบูรณ์พูลสุขในสวรรค์ทุกอย่างทุกประการ

ป้อม–หมึก

อาเจือ

เราเรียกพ่อของป๋อมว่าอาเจือ เราหมายถึง ป๋อม ตุ๋ย อ้น และจงกล เราเคยเรียนหนังสือด้วยกันมาตั้งแต่เด็ก จนบัดนี้เราโตเป็นผู้ใหญ่ มีความเจริญก้าวหน้าในตำแหน่งหน้าที่การงานพอสมควร เราก็ยังปลีกเวลาพบกันเสมอ เพียงแต่ว่าตอนหลังนี้เราเหลือเพียงสามสหาย เพราะจงกลจากเราไปตามครรลองของชีวิต

นอกจากเราทั้งสามคนจะสนิทกันแล้ว พ่อกับแม่ของเราทั้งสามก็คุ้นเคยกันมาก และเป็นทหารอากาศทั้งสามคนอีกด้วย

อาเจือสนิทสนมกับเราอย่างลูกอย่างหลาน เมื่อเวลาเราโทรศัพท์ไปที่บ้านอาเจือ ถ้าอาเจือรับเราจะรู้ทันที เพราะจะมีเสียง "ฮัลโล่" ดังฟังชัด และถ้ารู้ว่าเราคนใดคนหนึ่งพูด อาเจือจะรีบเรียกป๋อมมารับโทร-ศัพท์ทันที

ระยะหลังอาเจือป่วยออด ๆ แอด ๆ อยู่เสมอ เมื่อเราพบอาเจือที่ไหนก็ตาม อาเจือก็จะบ่นถึงอาการโรคภัยไข้เจ็บประจำตัวอยู่เสมอ พวกเราก็ได้แต่ปลอบใจอาเจือ และเราก็พอสบายใจอยู่บ้างว่า อาเจือใกล้หมอ

ในด้านส่วนตัวอาเจือเป็นคนธรรมดา ที่มีความธรรมดากับทุก ๆ คน อาเจือดำเนินชีวิตธรรมดามาอย่างเสมอต้นเสมอปลาย ทั้งกับตนเอง กับลูก ภรรยา ญาติ มิตร และคนทั่วไป

เมื่ออาเจือป่วยมากจนเข้าโรงพยาบาล เราก็ผลัดกันไปเยี่ยม ดูอาเจือสดชื่น เมื่อเห็นเราสามคนได้พบกัน

แต่แล้วเราก็แทบไม่เชื่อหูตนเอง เมื่อมีโทรศัพท์มาจากบ้านป้อม ว่า อาเจือตาย เรายังไม่ยอมเชื่อจนกระทั่งถึงวาระที่เราไปรดน้ำศพอาเจือที่วัดพระศรีมหาธาตุ ฯ เราใจหายและน้ำตาซึมไปหลายวัน เมื่อได้ยินป้อมพูดว่า "ในจำนวนสามคน เรากำพร้าพ่อก่อนเพื่อน" เราก็ปลอบใจป้อมไปว่า "มันเป็นความจริงของชีวิต ทุกคนจะต้องพบไม่วันใดก็วันหนึ่ง แต่ป้อมโชคร้ายกว่าเราก็เพียงตรงที่ว่า อาเจือจากป้อมไปก่อนวัยอันสมควร"

ด้วยเคารพรัก

อ้น, ตุ๋ย

จากหลาน

มือประนมก้มเกศน้อม　　อภิวันท์
เทียนธูปดอกไม้จันทน์　　เทอดเกล้า
หวนคิดจิตจาบัล　　บ่มโศก
ฤาจักวายว่างเศร้า　　สุดสิ้น อาลัย

ไปไม่กลับหลับไม่ตื่นคืนมา　เขาเขียนไว้ในป่าช้าอย่าสงสัย
ฟื้นไม่มีหนีไม่พ้นทุกคนไป　　ยามบรรลัยคงแต่ชื่อระบือนาน

ข้อความนี้เตือนสติไว้ ชีวิตคนทุกคนที่เกิดมาแล้วก็แตกดับไปในที่สุด ย่อมเป็นไปตามกฎแห่งกรรม ไม่มีใครหนีพ้นความตายไปได้ ข้อนี้เป็นความจริง

๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๙ เป็นวันที่บรรดาหลาน ๆ ทั้งหลายต่างก็เศร้าเสียใจอย่างสุดซึ้ง ในการสูญเสีย คุณน้า น.ท. เจือ กิจการ ซึ่งเป็นทั้งคุณลุง, คุณตาด้วยของหลาน ๆ ไป ท่านจากพวกเราไปด้วยอาการสงบซึ่งเป็นการจากไปอย่างรวดเร็วเกินกว่าจะคิด คุณน้าจากไปเพียงร่างกายเท่านั้น ส่วนคุณงามความดีและพระคุณของน้าที่มีให้กับหลาน ๆ ยังจารึกอยู่ในความทรงจำมิรู้ลืม

ต้นโพธิ์ใหญ่ที่แผ่กิ่งก้านออกมา ยังความร่มเย็นให้เกิดแก่ผู้มาพักพิงใต้ร่มเงาฉันใด คุณน้าของหลาน ๆ ก็เปรียบได้ฉันนั้น ในบรรดาหลานทั้งหลายที่มาพึ่งบุญบารมี ข้าพเจ้าเป็นคนแรกที่ได้เข้ามาอาศัยร่มโพธิ์นี้ ในขณะที่คุณน้ายังมีชีวิตอยู่นั้น ได้ให้ความอุปการะเลี้ยงดูด้วยความเมตตาปราณี และอบรมสั่งสอนให้เป็นคนดีหวังให้มีชีวิตก้าวหน้าในอนาคต ท่านได้ช่วยเหลือเกื้อกูลทุกฝ่ายโดยมิได้รังเกียจจนกระทั่งได้รับความสำเร็จสมปรารถนาอย่างมากมาย พระคุณของคุณน้าที่มีต่อหลาน ๆ นั้นไม่อาจนำมาพรรณาให้หมดสิ้นได้

การสูญเสียคุณน้าไปในครั้งนี้ เปรียบเสมือนร่มโพธิ์ได้โค่นลงไป คงเหลืออยู่แต่ร่มไทรที่จะให้ความร่มเย็นแก่หลาน ๆ ต่อไป แม้คุณน้าจะทิ้งร่างจากโลกนี้ไป วิญญาณของท่านยังคงเฝ้าดูแลญาติพี่น้องและลูกหลานด้วยความปรารถนาดี ดังปรากฏการณ์ที่หลายคนได้เคยพบมาแล้วด้วยตนเอง

ข้าพเจ้าขอตั้งจิตอธิษฐาน ด้วยเดชะอานิสงส์แห่งบุญกุศลที่คุณน้าได้บำเพ็ญไว้แล้วก็ดี บุญกุศลที่ลูก ๆ หลาน ๆ พร้อมด้วยญาติมิตรบำเพ็ญอุทิศให้แด่คุณน้าก็ดี และบุญกุศลที่เกิดจากประโยชน์ของหนังสือเล่มนี้ก็ดี ขอจงร่วมเป็นพลังนำส่งดวงวิญญาณของคุณน้า (คุณลุง, คุณตา) ผู้ซึ่งมีพระคุณ ให้ประสบสุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ.

วิชัย วานิชชา

พระคาถาชินบัญชร

ชะยาสะนากะตาพุทธา เชตวามารังสะวาหะนัง
จะตุสัจจาสะพัง ระสัง เย ปิวิงสุ นะราสภา

ตัณหังกะราทะโยพุทธา อัตถะวีสะติ นายะกา
สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง มัตถะเก เต มุนิสสะรา

สีเส ปะติฏฐิโต มัยหัง พุทโธ ธัมโมทะวิโรจะเน
สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง อุเร สัพพะคุณากะโร

หะทะเยเม อะนุรุทโธจะ สาริปุตโต จะ ทักขิเณ
โกณฑัญโญ ปิฏฐิภาคัสสามิง โมคคัลลาโนจะวามะเก

ทักขิเณสะวะเน มัยหัง อาสุง อานันทะ ราหุโล
กัสสะโป จะ มะหานาโม อุภาสุง วามะโสตะเก

เกสันเตปิฏฐิภาคัสสะมิง สุริโย วะ ปะภังกะโร
นิสินโน สิริสัมปันโน โสภิโต มุนิปุงคะโว

กุมาระกัสสะโปเถโร มะเหสี จิตตะวาทะโก
โส มัยหัง วะทะเนนิจจัง ปะติฏฐาสิ คุณากะโร

ปุณโณ อังคุลิมาโลจะ อุปาลี นันทะสีวะลี
เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา นะลาเต ติละกา มะมะ

เสสาสีติ มะหาเถรา วิชิตา ชินะสาวะกา
เอเตสีติ มะหาเถรา ชิตะวันโต ชิโนระสา

ชะลันตาสีละเตเชนะ อังคะมังเคสุ สัณฐิตา
ระตะนัง ปุชะโต อาสิ ทักขิเณเมตตะสุตตะกัง
ชะชัคคังปัจฉะโตอาสิ วาเม อังคุลิมาละกัง
ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฏิยะสุตตะกัง
อากาเส ฉะทะนังอาสิ เสสา ปาการะสัณฐิตา
ชินา นานาวะระสังยุตตา สัตตัปปาการะลังกะตา
วาตะปิตตาทิสัญชาตา พาหิรัชฌัตตุปัททะวา
อะเสสา วินะยัง ยันตุ อนันตะชินะ เตชะสา
วะสะโตเมสะกิจเจนะ สะทา สัมพุทธะปัญชะเร
ชินะปัญชะระมัชฌัมหิ วิหะรันตัง มะหีตะเล
สะทาปาเลนตุมังสัพเพ เตมะหาปุริสสาสะภา
อิจเจวะ มันโต สุคุตโต สุรักโข
ชินานุภาเวนะ ชิตุปัททะโว
ธัมมานุภาเวนะ ชิตาริสังโฆ
สังฆานุภาเวนะ ชิตตันตะราโย
สัทธัมมานุภาวะปาลิโต จะรามิ ชินะปัญชะเรติ

อานาปานสติอย่างสมบูรณ์แบบ

โดย พระราชชัยกวี (พุทธทาสภิกขุ)

เนื่องจากว่าจะมากำหนดธรรมที่สูงถึงกับเห็นว่าไม่ควรยึดมั่นถือมั่น คือเห็นสุญญตา เห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตาทีเดียว มันยากเกินไป แล้วยังไม่รู้ว่าจะเห็นลงไปที่อะไรด้วย ฉะนั้นเราจึงต้องฝึกหัดในชั้นต้นขั้นประถมที่สุดว่าเดี๋ยวนี้เราจะฝึกแต่เพียงว่า ให้จิตของเราสามารถกำหนดสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ทุกลมหายใจเข้าออกไม่ผละหนีไปเสียก่อน ฝึกหัดในข้อนี้ก่อน เพราะตามธรรมดาจิตของเราถ้าเอามาบังคับให้กำหนดอะไรอยู่ทุกลมหายใจเข้าออกนี้ มันไม่ยอมทำ ทำเดี๋ยว ๆ มันก็หนีไปเสีย ฉะนั้นจะมากำหนดสุญญตา "ว่าง" ไม่ควรยึดมั่นถือมั่นทุกลมหายใจเข้าออกจึงเหลือวิสัย ฉะนั้นเอาบทเรียนง่าย ๆ ให้เสียก่อน คือหัดให้กำหนดลมหายใจง่าย ๆ นี้ อยู่ทุกครั้งที่หายใจเข้าออกนี้ ให้ได้ก่อน พอฝึกได้ในข้อนี้ คือ ว่าจะให้กำหนดอะไรทุกลมหายใจเข้าออกก็กำหนดได้ แล้วจึงค่อยเปลี่ยนให้เป็นเรื่องที่ยากขึ้น ๆ ๆ ตามลำดับ จนสามารถกำหนดอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือ สุญญตา อยู่ได้ทุกลมหายใจเข้าออก ความมุ่งหมายหรือแนวตลอดสายเป็นอย่างนั้น

หมวดต้น – กายานุปัสสนา

ทีนี้ ที่ว่าใช้กำหนดง่าย ๆ ที่สุด **ในชั้นต้น** โดยการกำหนดลมหายใจเองนั้น เราก็ลงมือกำหนดลมหายใจที่กำลังหายใจอยู่นี้ อย่างว่า

ยาวก็รู้ว่ายาว สั้นก็รู้ว่าสั้น ขั้นที่ ๑ ยาวรู้ว่ายาว ขั้นที่ ๒ สั้นรู้ว่าสั้น ขั้นที่ ๓ รู้โดยประการทั้งปวง ขั้นที่ ๔ รู้จักทำให้ละเอียด สงบรำงับลง ทั้ง ๔ ขั้นนี้ เรียกว่าฝึกเกี่ยวกับลมหายใจทั้งนั้น ที่ว่า **ยาวรู้ว่ายาว สั้นรู้ว่าสั้น** นั้นหมายความว่าคนเราตามปกติหายใจไม่สม่ำเสมอ ถ้ากำลังมีอารมณ์แรงก็หายใจหยาบและสั้น ถ้ามีอารมณ์ละเอียดในใจ อารมณ์ที่ไม่เร้าร้อนลมหายใจก็ละเอียดและยาว เช่นเวลาโกรธหายใจสั้น เวลาไม่โกรธหายใจยาว นี่ก็เพื่อให้หัดสังเกตทำนองนี้รู้ว่าอย่างไรยาว อย่างไรสั้น เมื่อไรยาวเมื่อไรสั้น แล้วอีกทีหนึ่งก็คือว่า ถ้าเราปล่อยไปตามเรื่องแล้ว ก็มักจะสั้น ๆ ต่อเมื่อไรเราตั้งใจจะกำหนดเข้าก็จะเริ่มยาวแล้วอาจจะเปลี่ยนเป็นสั้นก็ได้ นี่เราเลยได้เห็นความพลิกแพลง ความไม่แน่นอนของธรรมชาติที่การหายใจ นี่ก็นับเป็นความรู้ที่รู้ความไม่แน่นอนอย่างน้อยด้วยเหมือนกัน แต่ว่าในขั้นนี้เรายังไม่ประสงค์จะรู้ถึงอย่างนั้นจะหัดแต่ให้กำหนดให้ได้เท่านั้น ฉะนั้นจึงมีอาการเหมือนกับว่า เฝ้ากำหนดอยู่ที่ลมหายใจที่วิ่งเข้าวิ่งออก คำว่าเราในที่นี้ก็หมายถึงสติ จิตที่เป็นลักษณะที่เป็นสติ หรือที่ประกอบอยู่ด้วยสิ่งที่เรียกว่าสติ จิตประกอบอยู่ด้วยสติในขณะนี้ เอาสตินี้กำหนดลมหายใจที่วิ่งเข้าวิ่งออกอยู่เสมอ ฉะนั้นเพื่อให้ละเอียดหรือว่ารัดกุมหน่อยก็ให้รู้จักว่าได้ตั้งต้นที่ตรงไหน และไปสุดลงที่ตรงไหน เช่นว่าเมื่อขาเข้านี้สมมติว่าตั้งต้นอยู่ที่ปลายจงอยจมูก เพราะเรารู้สึกตรงนั้น แล้วก็เคลื่อนไปตามหลอดลมหายใจจนกระทั่งไปรู้สึกว่าไปสุดที่ท้อง ก็เลยกำหนดเอาสะดือก็แล้วกัน ว่าอย่างนั้น ข้อเท็จจริงแท้จะเป็นอย่างไรอย่าไปสนใจเอาแต่ความรู้สึกเท่าที่จะรู้สึกได้ง่าย ๆ นั้นเป็นประมาณ ฉะนั้นจึงถือว่าให้

ตั้งต้นที่จงอยจมูก แล้วไปสุดที่สะดือนี้ว่าหายใจเข้า ถ้าหายใจออกก็ตั้งต้นที่สะดือมาสุดที่ปลายจมูกข้างนอกนั้น นี่มีหลักง่าย ๆ อย่างนี้ แล้วสติก็คอยวิ่งตาม ว่าเดี๋ยวนี้มาถึงไหน หรือตั้งต้นไปแล้วไปสุดที่ไหนหรือตั้งต้นภายในแล้วมาออกข้างนอกสุดที่ไหน มีอาการเหมือนกับว่าวิ่งตามได้ตลอดสายเข้าออก ๆ ๆ ๆ นี่ก็ขั้นหนึ่งละที่จะต้องฝึก ในตอนนี้เรียกว่ายังเป็นขั้นหยาบ ๆ ฉะนั้นอาจจะหายใจหยาบ ๆ ก็ได้ เพื่อให้กำหนดง่ายนั้นเอง หรือถ้าจะให้กำหนดง่ายยิ่งขึ้นไปอีก ก็หายใจให้มีเสียงเลยก็ได้ ให้มีเสียงของลมหายใจเวี๊ยวว๊าวก็ได้เพื่อกำหนดให้ละเอียดให้แน่นอนในขั้นต้นที่ยังหยาบอยู่นี้ แล้วจึงค่อย ๆ ปล่อยไปตามธรรมชาติ แล้วก็ค่อย ๆ ปกติเสม่ำเสมอหรือไม่ต้องมีเสียงได้เอง แต่ถ้าเผอิญเกิดกำหนดไม่ได้ขึ้นมา คือเกิดละเอียดจนกำหนดไม่ได้ขึ้นมา ก็หายใจให้แรง ๆ เข้าตามเดิม ในขั้นต้นเป็นแต่เพียงเท่านี้ให้ฝึกจนได้ จะใช้เวลากี่วันก็ได้ ฝึกให้ได้ก็แล้วกัน ทั้งหายใจยาวและหายใจสั้น

ถ้ามีเวลามาก ก็ฝึกควบคุมความยาวความสั้นได้ด้วยการนับ ๑ ถึง ๑๐ เป็นอย่างมาก หรือว่า ๑ ถึง ๕ เป็นอย่างน้อย กว่าจะหายใจออกเสร็จไปครั้งหนึ่ง หรือหายใจเข้าเสร็จครั้งหนึ่ง ก็ให้หัดนับ ๑, ๒, ๓, ถึง ๑๐ อย่างนี้ หัดนับได้ลงจังหวะพอดี เมื่อ ๑ เริ่มหายใจเข้าก็ให้ไปสุดถึง ๑๐ พอดี ด้วยกลวิธีนี้จะควบคุมให้ลมหายใจสม่ำเสมอได้ด้วยการนับ ทีนี้ถ้าหากว่าเราจะให้สั้นเข้า เราก็นับเร็วเข้า แทนที่จะนับช้า ๆ ก็ให้นับเร็วเข้าก็ถึง ๑๐ เหมือนกัน แต่ระยะนับสั้นเข้า ฉะนั้นลมหายใจก็สั้นเข้า ถ้าจะให้ยาวก็ยิ่งนับให้ช้ามากเข้าพอจะนับ ๑ ถึง ๑๐ ก็นับให้ช้าเข้า ลมหายใจ

ก็จะคล้ายยาวกว่าธรรมดา นี่แหละซ้อมความยาวความสั้น หรือควบคุมความยาวความสั้นได้ด้วยวิธีนับจนกระทั่งว่านับเร็วจิตก็ไม่เสียสมาธิ นับสั้น ๆ นับถี่ ๆ จิตก็ไม่เสียสมาธิ คือคงกำหนดได้และจนกระทั่งว่าไม่นับก็กำหนดได้ตลอดนี้เรียกว่าเราคล่องแคล่วในการฝึกไปขั้นหนึ่งแล้ว

หรือว่าถ้าจะให้ละเอียดขึ้นไปกว่านี้อีก ก็มีหลักว่าถ้าเรานึกถึงเรื่องหยาบ ๆ ลมหายใจก็หยาบ นึกถึงเรื่องละเอียด ๆ ลมหายใจก็ละเอียด เช่นว่ากำหนดดินน้ำ ลมไฟหยาบ ๆ ลมหายใจก็หยาบ ๆ แต่ถ้าไปกำหนดความไม่เที่ยงความเป็นทุกข์ ความเป็นอนัตตา ของดินน้ำลมไฟอย่างนี้ซึ่งเป็นเรื่องละเอียด ฉะนั้นลมหายใจก็พลอยละเอียดไปตาม ขอให้เทียบเคียงอย่างนี้ก็แล้วกันว่า เหมือนเมื่อเราเฝ้าดูอะไรด้วยจิตใจที่หยาบเราก็หายใจหยาบ แต่ถ้าเราเฝ้าดูอะไรด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่งที่จะไม่ให้สิ่งนั้นรู้สึกตัวอย่างนี้ เราก็ระมัดระวังอย่างยิ่ง จนลมหายใจละเอียดจนไม่ได้ยินเสียงลมหายใจ แต่ไปได้ยินเสียงหัวใจเต้นอย่างนี้เป็นต้น นี่เรียกว่าทุกอย่างสัมพันธ์กันอยู่เป็นเหตุเป็นปัจจัยของกันและกันอยู่ อารมณ์ในใจกับตัวลมหายใจนี้สัมพันธ์กันเป็นอย่างยิ่ง หรือเรื่องที่เราจะเอามาคิดมานึกมาพิจารณาอยู่ในใจนั้น ก็สัมพันธ์กับลมหายใจอย่างยิ่ง เอาเรื่องละเอียดมาคิดลมหายใจก็ละเอียด เอาเรื่องหยาบมาคิด ลมหายใจก็หยาบอย่างนี้เป็นต้น ความรู้อย่างนี้ก็มีหลักอย่างนี้ จะเหลือเพื่อไปหรืออย่างไรก็ไม่ทราบ ที่เรามาพูดนี้ก็พูดเพื่อให้เข้าใจ ทีนี้เมื่อกำหนดได้ทั้งอย่างยาวและอย่างสั้นตลอดเวลาเหมือนกับว่าเข้าออกวิ่งตามอยู่เรื่อยไปแล้ว ก็เป็นอันว่า เราสำเร็จในการฝึกขั้นแรกที่สุด ทีนี้เราจะกำหนดให้ประณีตขึ้นไปกว่านั้น ก็คือจะเลิกวิ่ง

ตามตลอดสายแต่ว่าจะคอยกำหนดอยู่ที่สุดเฉพาะเมื่อรู้สึกที่ช่องจมูกเหล่านี้ เป็นต้น ก็แทนที่ เดี๋ยวนี้จะวิ่งตามเข้าออกเข้าออกนั้น ก็เฝ้าอยู่ที่ตรงจุดเดียวตรงช่องจมูก เพื่อลมหายใจผ่านตรงนั้นจึงรู้สึก นี่ก็ได้ผลคล้าย ๆ กัน เพราะลมหายใจกว่าจะออกหมดก็ต้องผ่านช่องจมูกทั้งนั้ แต่ว่าละเอียดหรือกำหนดยากยิ่งกว่าที่ลมหายใจหยาบ ๆ แล้ววิ่งตามอยู่ตลอดสาย ฉะนั้นถ้าเราเฝ้ากำหนดแต่ตรงช่องจมูกโดยเฉพาะแล้ว ก็หมายความว่าละเอียดทุกอย่างแล้ว คือการกำหนดเข้ามาทุกอย่างแล้ว คือการกำหนดก็เป็นวิธีที่ละเอียด ลมหายใจก็จะละเอียดไปตาม ฉะนั้นจึงกำหนดแต่ที่ตรงนั้นอย่างเดียว ทำความรู้สึกราวกับว่าตรงนั้นเป็นที่รู้สึกได้อย่างละเอียดอ่อนที่สุดที่เป็น Sensitive ที่สุดเช่นว่าลมนิดเดียวก็รู้สึก คล้ายกับว่ามันเป็นเนื้ออ่อนที่สุด ไวต่อความรู้สึกที่สุด แล้วก็จะมีจุด ๆ หนึ่งที่ตรงนั้น เป็นจุดของความรู้สึกรุนแรงขึ้นมา ซึ่งเราอาจจะกำหนดให้เป็นนิมิตอย่างใดอย่างหนึ่งขึ้นที่ตรงไหนก็ได้ เช่นถ้าสมมุติว่า จะให้เกิดเป็นจุดดำจุดขาวหรือดวงอะไรขึ้นมาก็สามารถจะทำใจให้เป็นมโนภาพที่เกิดตรงนั้นได้โดยง่าย เพราะเดี๋ยวนี้เราไม่วิ่งตามตลอดสายเหมือนแต่ก่อนแล้ว ฉะนั้นโดยมากเขาจึงเอาตรงที่ช่องจมูกข้างนอกที่ลมกระทบ ที่เรียกว่าจงอยจมูกนั้น แล้วแต่คนจะมีรูปร่างของจมูกเป็นอย่างไร ตรงไหนรู้สึกกระทบมากที่สุด ก็กำหนดตรงนั้นก็แล้วกัน นี่เรียกว่าละเอียดเข้ามา ซึ่งต่อไปก็จะถึงกับว่า เราจะกำหนดให้รู้สึกเหมือนกับว่ามีดวงมีอะไรอยู่ที่ตรงนั้นก็ได้ มีปุยฝ้ายที่ตรงนั้นก็ได้ หรือว่าจะแกล้งทำมโนคติเหมือนกับว่ามีดวงจันทร์ มีดวงอาทิตย์มาเกาะอยู่ที่ตรงนั้นก็ได้เป็นต้น แต่ไม่จำเป็นต้องฝึกมากมายถึงขนาดนั้น มันจะเสีย

เวลามากเกินกว่าเหตุ เราเอาแต่เพียงว่าเรามีจิตกำหนดอยู่ที่ตรงนั้นได้ก็แล้วกัน ให้จิตแน่วแน่ในการกำหนดนั้นก็แล้วกัน หรือไม่ต้องนึกไว้กว้างมากออกไปให้ละเอียดให้รวมจุดอยู่ที่นั่น ก็จะเกิดความรำงับลงโดยง่ายทั้งทางกายและทางจิต นี้เรียกว่ากำหนดลมในขั้นที่ ๑ ที่ ๒

ทีนี้ใน **ขั้นที่ ๓** เราไม่กำหนดตัวลมที่เข้าออกอยู่อย่างนั้น เราจะมากำหนดความจริงที่ว่าลมหายใจนี่เองปรุงแต่งร่างกาย และบัดนี้เราค้นพบความจริงว่า ลมหายใจนี่เองเป็นตัวปรุงแต่งหล่อเลี้ยงร่างกาย ร่างกายหยาบเพราะลมหายใจหยาบ ร่างกายละเอียดเพราะลมหายใจละเอียด ความคิดนึกหยาบเพราะลมหายใจหยาบ ความคิดนึกละเอียดเพราะลมหายใจละเอียด เหล่านี้เป็นสิ่งเนื่องกัน ฉะนั้นเราจึงเลยได้ความจริงว่าลมหายใจนี้ เรียกว่าเครื่องปรุงแต่งกาย บาลีใช้คำว่า "**กายสังขาร**" เครื่องปรุงแต่งกาย คือลมหายใจนี้เดี๋ยวนี้เรามากำหนดรู้ความจริงที่ว่า ลมหายใจเป็นเครื่องปรุงแต่งกายนี้ กำหนดอยู่ทุกลมหายใจเข้าออกเหมือนกัน คือคอยระวังทั้งเนื้อทั้งตัว ทั้งหมดทั้งสิ้นนี้ว่า ลมหายใจนี้ปรุงแต่งกายในลักษณะอย่างไร จะฟุ้งซ่านหรือจะสงบรำงับพร้อมกับสัมพันธ์กันอย่างไร จะรู้ความจริงข้อนี้ นี่เรียกว่าขั้นที่ ๓

พอมาถึง **ขั้นที่ ๔** แทนที่จะมามัวกำหนดอย่างนั้น ก็มากำหนดการที่ลมรำงับลง ลมหายใจรำงับลง คือปรุงแต่งร่างกายน้อย เราก็ขยับขยาย หรือกระทำโดยวิธีที่จะให้ปรุงแต่งร่างกาย หรือความรู้สึกทางร่างกายนี้แต่น้อย ไม่ให้รู้สึกมากเหมือนแต่ก่อน นี่ก็เรียกว่าทำลมหายใจที่ปรุงแต่งร่างกายนั้น ให้ปรุงแต่งแต่น้อยลง ๆ ๆ คือให้รำงับลง ๆ ๆ ทั้งลมหายใจ

และทั้งความรู้สึกที่เป็นกำลังกายหรือเป็น Impulse ต่าง ๆ ของร่างกายนี้ เรียกว่า **"กายรำงับ"** เพราะลมหายใจรำงับ นี้ก็เรียกว่าทำกายสังขารให้รำงับอยู่ ๆ ๆ กายสังขาร ก็คือลมหายใจ ฉะนั้นร่างกายจึงรำงับลง ลมหายใจก็รำงับลง จิตก็รำงับลง เพราะฉะนั้นจึงเป็นสมาธิอย่างถูกต้องเต็มที่ถึงขนาดที่เรียกว่า ฌาน เช่น ปฐมฌาน เป็นต้น ในขณะนั้นจะเกิดความรู้สึกที่สงบรำงับอย่างหนึ่ง แล้วเกิดความรู้สึก บริสุทธิ์สะอาดอย่างหนึ่ง เลยเกิดความรู้สึกที่เป็นสุข ที่เรียกว่า ปีติ หรือสุข ที่บัญญัติว่าเป็นองค์ของฌาน มีความรู้สึกปีติด้วย เป็นสุขด้วย ฉะนั้นจึงถือว่าเป็นความสำเร็จในการฝึกสมาธิ

ถ้าจะบอกละเอียดลงไป ก็จะมีถึง ๕ อย่าง คือเป็นวิตกวิจารณ์ ปีติ สุข เอกัคคตา อย่างนี้พูดมาก คนที่ไม่เคยเรียนก็จะวนเวียนไปเปล่าๆ แต่พูดพอเข้าใจได้ก็พูดว่า เดี๋ยวนี้เรามีวิตกคือการกำหนดลมอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก และเรามีวิจารณ์ คือรู้จักแจ่มแจ้งต่อลมอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก และเรามีปีติ คืออิ่มใจ เป็นความรู้สึกเกิดขึ้นเพราะกำหนดลมได้สำเร็จ และเรามีความสุข คือรู้สึกสบายอย่างยิ่งในขณะนั้นด้วย และเรามารู้ความเป็น เอกัคคตา คือความที่เดี๋ยวนี้จิตกำหนดอยู่ที่สิ่ง ๆ เดียว คือลมหายใจนั้น ไม่ได้ไปกำหนดสิ่งอื่นเลย นี่เรียกว่า เอกัคคตา และแหลมเล็กถึงที่สุด คือสงบรำงับถึงที่สุด ถึงยอดสุด เป็นหนึ่ง ศัพท์นี้ว่าอย่างนั้น เรียกว่า เอกัคคตา ถ้ามีครบทั้ง ๕ อย่างนี้แล้วกล่าวได้ว่าบรรลุถึงปฐมฌาน คือความเป็นสมาธิที่แท้จริง ในอันดับแรกที่สุดเรียกว่าปฐมฌาน นี้คืออานาปานสติหมวดที่ ๑ ซึ่งมีอยู่ ๔ ขั้นก็จบไป

สรุปความว่า ทีแรกกำหนดที่ตัวลมหายใจที่ยาว และที่สั้น อยู่ทุกลมหายใจเข้าออก; แล้วต่อมาก็กำหนดความที่ปรุงแต่งร่างกายอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก; แล้วต่อมาก็กำหนดความที่ปรุงแต่งน้อยลง ๆ คือ สงบรำงับลง ๆ อยู่ทุกลมหายใจเข้าออก; ฉะนั้นจึงเรียกว่า อานาปานสติ เพราะได้กำหนดอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก แม้จะกำหนดสิ่งที่ต่างกันหรือด้วยอาการที่ต่างกัน แต่ก็กำหนดอยู่ทุกลมหายใจเข้าออกทั้งนั้น เพราะฉะนั้นจึงเรียกว่า อานาปานสติ นี้หมวดที่ ๑ ซึ่งมีอยู่ ๔ ขั้น

หมวดสอง – เวทนานุปัสสนา

หมวดที่ ๒ กำหนดเวทนา เวทนานี้ไม่ใช่ไปเอามาจากอื่น แต่เอามาจากปีติและสุขที่เกิดจากสมาธิของหมวดที่ ๑ นั่นเอง คือว่าหมวดที่ ๑ นั้นทำได้สูงสุด เพียงว่าเป็นสมาธิเป็นขั้นปฐมฌาน จึงมีปีติและสุข รู้สึกอยู่ในความรู้สึกด้วย นั่นแหละคือตัวเวทนาเป็นปีติ และสุข พอมาถึงหมวดที่ ๒ เราก็จะกำหนดเวทนานี้ เอาเวทนานี้มาเป็นอารมณ์สำหรับการกำหนดให้เห็นว่า เวทนานี้โดยแท้จริงเป็นอย่างไร มันจึงกำหนดตัวปีติและสุขนั้นในฐานะเป็นเวทนาก่อน หมวดที่ ๒ นี้ก็มีอยู่ ๔ ขั้นคือ ในขั้นที่ ๑ กำหนดที่ปีติอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก ขั้นที่ ๒ กำหนดอยู่ที่สุขอยู่ทุกลมหายใจเข้าออกขั้นที่ ๓ กำหนดความที่ปีติและสุขปรุงแต่งจิตตนให้เกิดวิตกวิจารณ์ เกิดปัญญา เกิดความคิดนึกวิตกต่าง ๆ ได้ และในขั้นที่ ๔ ก็กำหนดความที่เวทนานี้ปรุงแต่งจิตน้อยลง ๆ มีจิตรำงับลงจึงเป็น ๔ ขั้น นี่ยังไม่ได้กำหนดเวทนา โดยไม่เที่ยงเป็นทุกข์เป็นอนัตตาเลย แต่ว่า

กำหนดให้เห็นว่า เวทนานี้ปรุงแต่งจิตอย่างไร แล้วทำให้ปรุงแต่งแต่น้อยที่สุดได้อย่างไร หมวดนี้เรียกว่าหมวดกำหนดเวทนา กำหนดว่าปีติมีลักษณะอย่างไร เป็นความรู้สึกอย่างไร ดึงดูดใจอย่างไร นั่งกำหนดการปรุงอยู่ด้วยปีตินี้ ทุกลมหายใจเข้าออกเป็นขั้นที่ ๑ แล้วขั้นที่ ๒ แทนที่จะรู้สึกเป็นปีติ อิ่มใจ ก็รู้สึกเป็นความสุข เปลี่ยนเป็นความสุข เพราะว่าปีตินี้ตั้งรากฐานอยู่บนความรู้สึกว่าเราทำอะไรสำเร็จ ส่วนความสุขนั้น ตั้งรากฐานอยู่บนความรู้สึกว่าเป็นความรู้สึกจริง ๆ ฉะนั้นปีติกับสุข จึงต่างกัน ทีนี้ขั้นที่ ๓ ก็ดูว่า ปีติและสุขที่เป็นเวทนานี้ปรุงแต่งให้เกิดความคิดนึกอย่างนั้น ๆ หรือเป็นที่ตั้งของความจำ คือสัญญาอย่างนั้น ๆ ให้รู้สึกว่าเวทนานี้เองที่ทำให้เรามีความคิดนึกไปในทางที่เป็นตัณหา อยากอย่างนั้นอยากอย่างนี้ เรียกว่ารู้การที่มันปรุงแต่งจิต ฉะนั้นในขั้นนี้จึงไม่สนใจอะไรอื่น สนใจแต่เรื่องว่าตัวเวทนานี้ปรุงแต่งให้เกิดความคิดนึกอย่างไร คือคิดนึกอยากอย่างไร อยากวิธีไหน อยากแบบไหน กามตัณหา ภวตัณหา วิภวตัณหา ถ้าเป็นวิตกเป็นกามวิตก วิหิงสาวิตก พยาปาทวิตก อัพยาปาทวิตก เป็นคู่ ๆ อย่างนี้ ดูการที่มันปรุงแต่งจิตอย่างไร ให้ทราบความจริงในข้อนี้เสียก่อน เพราะว่าเราไม่เคยทราบ ทีนี้ถ้าปฏิบัติขั้นที่ ๔ ก็คือว่าจะควบคุมไม่ให้เวทนา มันปรุงแต่งคิดนึกอย่างนั้นอย่างนี้ เหมือนเมื่อกี้นี้ได้ง่าย ๆ คือให้น้อยลง ให้เวทนาสักแต่ว่าเวทนา ไม่ปรุงแต่งจิตหรือปรุงแต่งน้อยลงอย่างนี้ก็เรียกว่าทำเวทนาที่เป็นจิตสังขารนั้นให้รำงับลง ๆ คือให้หมดอำนาจลง ๆ ฉะนั้นจึงเป็น ๔ ขั้นอีก

หมวดนี้หมวด ๒ ที่กำหนดเวทนานี้ ถ้าถามว่าทำไมจึงเอาเวทนานี้มากำหนดแทนลมหายใจอย่างหมวดแรก ทั้งนี้ก็เพราะว่าตัวเวทนานี้เป็นตัวร้ายกาจที่สุด ที่ทำให้เกิดความทุกข์เพราะเรามีความยึดมั่นในเวทนานี้ จึงได้เกิดความอยากที่เป็นตัณหาอุปาทานขึ้นมา ฉะนั้นเราจะพิจารณากำหนดให้เห็นความจริงของเวทนา คือว่ามันเป็นมายาหลอกลวงที่สุด นี้ก็เพื่อคลายความยึดมั่นถือมั่นในเวทนาต่อไปข้างหน้า ฉะนั้นขั้นนี้เราจึงฝึกที่จะรู้จักมันให้ดี ควบคุมมันให้ได้ก่อน มีเคล็ดลับอยู่ตรงนี้ คือว่าหลักธรรมในวิธีของการปฏิบัติวิปัสสนาหรือกัมฐานนี้มีอยู่ว่า ถ้าจะพิจารณาสิ่งนั้นแล้วเราจะต้องเอาสิ่งนั้นมาจริง ๆ เช่นว่าพิจารณาไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาของเวทนานี้ต้องทำเวทนาให้เกิดขึ้นจริง ๆ ไม่ใช่เป็นเวทนาสักแต่ว่าชื่อ ที่เอามาอ้างถึง เช่นที่สอนอยู่ในโรงเรียน ในโรงเรียนนักธรรมหรือโรงเรียนอะไรก็ตามว่าเวทนาไม่เที่ยง เวทนาเป็นทุกข์ อย่างนั้นเพียงได้แต่บอกสอนตัวเวทนาจริง ๆ ไม่ได้มามีให้กำหนด จึงได้แต่ไปเอาชื่อของเวทนามาแล้วได้แต่บอกว่า ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตา แล้วอธิบายเป็นคุ้งเป็นแคว อย่างนี้จะทำอย่างไร ๆ ตัวเวทนาไม่ได้มาปรากฏอยู่และไม่ได้ถูกกำหนด ไม่ได้มาถูกพิจารณา ฉะนั้นจึงบรรลุมรรคผลในห้องเรียนนั้นไม่ได้แม้ว่าจะอธิบายกันให้มากมายอย่างไร เพราะตัวจริงไม่ได้ถูกเอาขึ้นมาเป็นวัตถุสำหรับพิจารณา เพราะฉะนั้นเราจึงต้องเอาตัวเวทนานี้มาให้ได้มาเป็นวัตถุสำหรับดู สำหรับพิจารณาให้เห็น ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นอนัตตาลงไปที่นั่นจริง ๆ

ทีนี้ความจริงก็มีอยู่ต่อไปว่า เวทนาอย่างอื่นนั้นไม่สะดวกที่จะเอามาพิจารณาในทางอย่างนี้ เช่นจะเอาเวทนาในทางกามคุณหรืออะไรอื่นมาเป็นตัวพิจารณานั้นจะยุ่งยากที่สุด จึงมีอุบายที่ดีมาก คือเอาเวทนาชั้นสูงเสียเลย เวทนาชั้นสูงสุด คือความสุขอย่างยิ่งอย่างที่เกิดจากสมาธินี้ มาเป็นตัววัตถุสำหรับกำหนดเสียเลย เพราะว่าถ้าเราทำลายความยึดมั่น ถือมั่นในในเวทนาชั้นสูงสุดอย่างนี้ได้แล้ว ก็ย่อมเป็นการง่ายที่จะทำลายความยึดมั่นถือมั่นในเวทนาที่ต่ำกว่านี้หรือหยาบกว่านี้ หรือกล่าวอีกทีหนึ่งก็ว่า ถ้าทำลายความยึดมั่นถือมั่นในเวทนาขั้นสูงสุดอย่างนี้ได้แล้ว ความยึดมั่นถือมั่นในเวทนาที่หยาบกว่านี้ ต่ำกว่านี้ย่อมถูกทำลายไปเอง เพราะว่าได้ทำลายสิ่งที่สูงกว่าได้ เพราะฉะนั้นจึงมีหลักที่ออกจะเป็นเคล็ดลับซ่อนเร้นอยู่ตรงนี้ ว่าให้เอาเวทนาสูงสุด คือความสุขที่เกิดจากสมาธินี้มาเป็นตัวเวทนาเพราะว่าสิ่งนี้ดึงดูดใจยิ่งกว่าสิ่งใด ๆ ในบรรดาเวทนา แล้วมาพิจารณาในขั้นต่อไป ที่จะให้เห็นเป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ทีนี้ว่าเราจะจับมาไว้พิจารณาได้นั้น มิใช่ง่าย ฉะนั้นจึงต้องหัดกำหนดขั้นที่ให้เวทนาปรากฏนี้เสียก่อน แล้วหัดควบคุมเวทนานี้ให้ได้ตามสมควรเสียก่อน แล้วจึงจะยกเวทนานี้ขึ้นพิจารณาในฐานะที่เป็น อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา ในหมวดที่ ๔ ในหมวดที่ ๒ นี้มีอยู่ ๔ ขั้น พิจารณาเวทนานี้เป็นเพียงทำการฝึกความเข้าใจและการควบคุมเวทนาให้อยู่ในความรู้ความสามารถของเราเสียก่อน

หมวดสาม – จิตตานุปัสสนา

ทีนี้ก็หมวดที่ ๓ แทรกเข้ามา คือจิตตานุปัสสนา หมวดนี้ก็มุ่งหมายให้ดูที่จิตให้กำหนดที่จิตอยู่ทุกลมหายใจเข้าออกอีกเหมือนกัน ว่าจิต

ในขณะไหนเป็นอย่างไร จิตกำลังมีความรู้สึกอย่างไร รู้จักตัวจิตให้ดีแล้ว สามารถทำการบังคับจิตให้ได้ จิตหดหู่ก็สามารถทำให้เบิกบานได้ ทำให้ปราโมทย์ได้ เรียกว่าควบคุมจิตได้นั่นเอง แล้วก็ดูการที่จิตยึดมั่นถือมั่นอย่างไรแล้วก็ทำให้ปล่อยได้ เช่นกำหนดอยู่ที่สิ่งใด แล้วก็ทำให้คลายกำหนัดจากสิ่งนั้นได้ อย่างนี้เรียกว่าหัดทำจิตให้ปล่อยอยู่ แล้วกำหนดความที่จิตปล่อยอารมณ์อยู่ทุกลมหายใจเข้าออก เพราะฉะนั้นการจะดูจิตใจในลักษณะไหน ก็ดูอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก และการที่จะบังคับให้เป็นอย่างไรก็บังคับอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก จนกระทั่งทำให้ปล่อยอารมณ์อยู่ ปล่อยความที่จิตไปเกาะอยู่ที่สิ่งใด อารมณ์ใดนั้น ก็ทำให้ปล่อย และปล่อยอยู่อย่างไรก็กำหนดอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก เพราะฉะนั้นเดี๋ยวนี้ ในหมวดที่ ๓ นี้ ก็คือการฝึกดูจิตและควบคุมจิตบังคับจิต และรู้ความที่จิตเป็นอย่างไรนี้อยู่ทุกลมหายใจเข้าออก นั่นก็คือดูจิตที่รู้สึกต่อเวทนาต่าง ๆ ด้วยเหมือนกัน หรือดูมาตั้งแต่ต้นย้อนมาแต่ขั้นที่ ๑ ว่าจิตในขณะที่กำหนดลมหายใจยาวนั้นจิตเป็นอย่างไร จิตในขณะที่กำหนดลมหายใจสั้นนั้นจิตเป็นอย่างไร จิตในขณะที่รู้ลมหายใจทั้งปวงนั้นเป็นอย่างไร และจิตในขณะที่ทำลมหายใจให้ระงับอยู่นั้น จิตเป็นอย่างไร อย่างนี้เป็นต้นซึ่งไม่ใช่ย้อนไปฝึกหมวดที่ ๑ แต่ว่าไปทำในหมวดที่ ๑ มาเพื่อดูจิตเท่านั้น แล้วก็ย้อนกลับไปทำในหมวดที่ ๒ ทั้ง ๔ ขั้น ในเรื่องเวทนา แต่ไม่ใช่กำหนดเวทนา แต่เพื่อดูจิตในขณะที่มีการกำหนดเวทนา หรือขั้นฝึกเนื่องด้วยเวทนาอย่างไรเท่านั้นนี่ก็คือการฝึกในหมวดที่ ๓ ซึ่งมีอยู่ ๔ ขั้นเหมือนกัน

หมวดสี่ – ธัมมานุปัสสนา

ทีนี้แปลว่าเรากำหนดลมหายใจ ก็กำหนดได้ดีแล้ว กำหนดเวทนาก็กำหนดได้ดีแล้ว กำหนดจิตก็กำหนดได้ดีแล้ว นี่ก็มา ๓ หมวดแล้ว จึงเหลือหมวดสุดท้ายหมวดที่ ๔ คือการที่จะกำหนดกฎของความจริง หรือตัวความจริง หรือลักษณะของความจริงที่เรียกว่าธรรม ซึ่งมีให้ดูอยู่ที่ตัวลมหายใจได้; มีให้ดูอยู่ที่ตัวเวทนาได้; มีให้ดูอยู่ที่ตัวจิตเองได้; เพราะฉะนั้น เดี๋ยวนี้เราจึงกำหนดในหมวดที่ ๔ นี้ กำหนดข้อแรกคือกำหนดอนิจจัง ความไม่เที่ยง ดูความไม่เที่ยงของลมหายใจ ที่ลมหายใจในลักษณะต่าง ๆ กันได้; ดูความไม่เที่ยงของเวทนา ที่ตัวเวทนา ที่กำลังเป็นอยู่ในลักษณะต่าง ๆ ได้; แล้วก็ดูความไม่เที่ยงที่ตัวจิตเอง จิตมันเปลี่ยนแปลงอยู่ทุกขณะได้; นี่แปลว่าย้อนไปดูธรรมความจริงเรื่องไม่เที่ยงใน อานาปานสติ ๓ หมวดต้นคือ ๑๒ ขั้น ได้ทุกขั้น เพื่อเห็นความไม่เที่ยงที่มีอยู่ในลมหายใจ คือ กาย, ที่มีอยู่ ที่เวทนา, ที่มีอยู่ที่จิต, โดยเฉพาะก็คือที่สิ่งทุกสิ่งนั่นเอง ฉะนั้นจึงดูความไม่เที่ยงอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก เป็นระยะนานยาวจึงจะเห็นความไม่เที่ยงขนาดที่แน่วแน่ ทีนี้ถ้าความไม่เที่ยงถูกกำหนดอยู่อย่างแน่วแน่อย่างนี้ ก็จะเกิดอาการอย่างใหม่ขึ้นมาอีกอันหนึ่งเรียกว่า วิราคะ คือจิตคลายความยึดมั่น ถือมั่นจริง ๆ จากสิ่งที่เคยยึดมั่นถือมั่นมาแต่ก่อน นี่จึงเป็นขั้นที่ ๒ ของหมวดที่ ๔ ที่ว่ากำหนดความคลายออก จางออกของจิต หมวดที่ ๔ นี้ ขั้นที่ ๑ กำหนดความไม่เที่ยงอยู่จนกระทั่งเกิดความคลายออก จึงกำหนดที่ความคลายออกเป็นขั้นที่ ๒ เรียกว่า วิราคานุปัสสี เห็นอยู่ซึ่งความคลายออกจากจิตอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก

และหลังจากนั้นก็เกิดอาการที่เรียกว่าดับหรือหยุดลงของความยึดมั่นถือมั่นนี่ เรียกว่านิโรธ นิโรธานุปัสสี ดูความที่ความยึดมั่น ถือมั่นดับลง หรือกิเลสดับลงอยู่ทุกลมหายใจเข้าออกอีกเหมือนกัน นี่เป็นขั้นที่ ๓ ของหมวดที่ ๔

ทีนี้ขั้นที่ ๔ ของหมวดที่ ๔ คือขั้นสุดท้ายของหมวดนี้ คือดูความที่เดี๋ยวนี้จิตได้สลัดคืนสิ่งทั้งหลายทั้งปวงที่เคยยึดมั่นถือมั่นออกไปหมดแล้ว นี่เรียกว่า ปฏินิสสัคคานุปัสสี อันสุดท้าย คือเป็นการดูการบรรลุมรรคผลอยู่ในตัวนั้นพร้อมกันไปในตัว เพราะว่าการสลัดออกไป ปฏินิสสัคคะ คือว่าการปล่อยวางโลก การปล่อยวางสังขาร การปล่อยวางทุกสิ่งที่เคยยึดถือนั้น สลัดออกไปได้แล้วอย่างไรก็มากน้อยอย่างไร ฉะนั้นจึงรู้ได้ว่าเดี๋ยวนี้จิตหลุดพ้นในลักษณะอย่างไร ในระดับไหน คือว่ากิเลสหรือสังโยชน์ ชื่อไหนที่ได้ถูกทำลายไปหมดแล้ว ก็คือว่าได้สลัดสิ่งที่เคยยึดถือไปเท่าไรแล้ว เช่นสลัดสักกายทิฏฐิ วิจิกิจฉา สีลัพพตปรามาสออกไปแล้ว ก็เป็นขั้นพระโสดาบันอย่างนี้เป็นต้น จนกระทั่งถึงขั้นที่หมดสังโยชน์ หมดกิเลส โดยประการทั้งปวง การกำหนดธรรมอย่างนี้หมวดนี้อาจจะมีได้ทุกระดับของการเป็นพระอริยบุคคล หรือแม้ไม่เป็นพระอริยบุคคล แต่เป็นปุถุชนชั้นดีเลิศอย่างนี้ก็ยังมีได้ คือปุถุชนชั้นดีเลิศอย่างนี้ก็ยังมีเห็น อนิจจานุปัสสี เห็นไม่เที่ยง วิราคานุปัสสี เห็นคลายออกจางออกจากความยึดมั่นถือมั่น จนเห็น นิโรธานุปัสสี คือดับลงแห่งความยึดมั่นถือมั่นในบางอย่าง และว่าความที่เดี๋ยวนี้สลัดสิ่งที่เคยยึดถือออกไปแล้วเป็นปฏินิสสัคคานุปัสสี อย่างนี้ก็มีได้ตามส่วน เอามาใช้แก่เราตามปกติของปุถุชนนี้ก็ยังได้

หลักเกณฑ์อันนี้เอามาใช้ได้ทั้งที่โดยตรงเขาวางไว้สำหรับในขณะที่จะบรรลุ-มรรคผลทีเดียว

นี่คือแนวของอานาปานสติ ที่เรียกว่าสมบูรณ์แบบ หรือเป็นเทคนิคเต็มที่ตลอดสายมีอยู่อย่างนี้ และรายละเอียดมีอยู่ในหนังสือเรื่องอานาปานสติ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องเข้าใจแนวอย่างนี้ มิฉะนั้นไปอ่านหนังสือนั้นไม่รู้เรื่องแน่ จะงงไปหมดว่าทำไมจึงต้องทำอย่างนี้มาตั้งแต่ทีแรกทีเดียว เพราะฉะนั้นเดี๋ยวนี้จึงกำลังพยายามอธิบายให้เข้าใจว่า การที่จะต้องทำอย่างนี้ เพราะเนื่องจากว่าเมื่ออยู่ตามธรรมดาอย่างนี้ จะไปให้กำหนดอนิจจัง ทุกขัง อนัตตานั้นทำไม่ไหว ฉะนั้นจึงให้กำหนดลมมาก่อน แล้วกำหนดเวทนาและจิตมาก่อน จึงจะกำหนดอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา วิราคะ นิโรธะ ได้

ทีนี้จะอธิบายให้เห็นชัดว่า ทำไมจึงต้องดำเนินตามวิธีอย่างนี้ ในการดับทุกข์ ก็ตอบได้ง่ายนิดเดียวได้ง่ายที่สุด ถ้าจะคิดดูเองก็จะเห็นได้ด้วยกันทุกคนว่า ความรู้สึกอะไรที่เราเอามาทำไว้ในใจอยู่เรื่อยแล้ว ความรู้สึกอย่างนั้นก็จะเข้มข้นมากยิ่งขึ้นทุกที จะยกตัวอย่างในทางตรงกันข้ามจะถือว่า จะเข้าใจง่ายกว่า เช่นเหมือนอย่างถ้าเราจะเกลียดใครให้ถึงที่สุด เราก็ไปนึกหน้าของเขาที่น่าเกลียด กิริยาอาการของเขาที่น่าเกลียด หรือการการกระทำของเขาที่เรารู้สึกว่า เราเกลียดและน่าเกลียดนั้น เอาความรู้สึกเกลียดเขานั้นมาทำไว้ในใจอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก โดยวิธีนี้แล้วก็จะเกลียดอย่างเข้ากระดูกดำ อย่างที่จะถอนได้ยาก เรียกว่าเราไปเอาอารมณ์เกลียดนั้นมาทำอยู่ทุกลมหายใจเข้าออก จึงได้เกลียดมากกว่าธรรมดา เกลียดถึง

ที่สุด หรือว่าถ้าเราจะรักใครก็เหมือนกัน เราไปเอาเรื่องที่น่ารักหรือเหตุผลของความรักหรือความรู้สึกรักก็ตามมาทำไว้ทุกลมหายใจเข้าออก อย่างนี้ก็จะรักเข้ากระดูกดำ นี่เป็นตัวอย่างที่ไม่เกี่ยวกับปฏิบัติธรรม

ทีนี้ในเรื่องปฏิบัติธรรมนั้น เราเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา เห็นว่าสิ่งทั้งหลายทั้งปวงไม่ควรยึดมั่นถือมั่น ว่าตัวกู ว่าของกู อยากได้เห็นอย่างนี้อยู่ทุกลมหายใจให้เด็ดขาดลงไป ฉะนั้นเราจึงเอามาเห็นทุกลมหายใจเข้าออก หาวิธีอย่างดีที่สุดที่จะทำให้เห็นอยู่ได้ทุกลมหายใจเข้าออกให้เข้มข้นจนไม่เสื่อมคลาย และเป็นระยะยาวจนทำลายกิเลสได้ ที่เรียกกิเลสไม่ได้อาหารทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย อย่างนี้ เพราะเราอยู่ด้วยการหายใจอยู่อย่างนี้ ด้วยการหายใจอยู่ด้วยการรู้สึกด้วยธรรมะอย่างนี้ ฉะนั้นจึงอยู่ด้วยการเห็นอนิจจัง ทุกขัง อนัตตา หรือว่าไม่มีอะไรที่ควรยึดมั่นถือมั่น ว่าตัวกู ว่าของกู อยู่ทุกลมหายใจเข้าออก จึงได้ประสบความสำเร็จในการที่จะไม่ยึดมั่นถือมั่นอะไรเป็นผลอย่างยิ่งคือไม่ทุกข์เลย ไม่มีความทุกข์เลย นี่เรียกว่า แนวของอานาปานสติ ในรูปเทคนิคที่ผู้นั้นจะต้องอุทิศเวลาเรี่ยวแรงผืนไปตามหลักตามเกณฑ์ไปจนตลอดสาย เป็นเรื่องเทคนิคไป

เอื้อเฟื้อโดย นาวาอากาศเอกหญิง บุษกร สวัสดิ์–ชูโต

มะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดเฉียบพลัน

(ACUTE LEUKEMIAS)

ทั่วไป มะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดเฉียบพลันที่พบบ่อยคือ Acute Lymphoblastic Leukemia, acute myeloblastic leukemia และ acute monoblastic leukemia ในเด็กเกือบทั้งหมด เป็นชนิดลิมโฟบลาสติค ในผู้ใหญ่เป็นได้ทุกชนิด

ลักษณะทางคลีนิค อาการที่สำคัญคือ ซีดมาก การมีจ้ำเลือดและเลือดออกอย่างอื่น เนื่องจากเพลตเลตต่ำ และการมีไข้เนื่องจากการติดเชื้อ ผู้ป่วยส่วนใหญ่จะมีตับ ม้าม และต่อมน้ำเหลืองโตด้วย แต่มักจะโตไม่มาก ผู้ป่วยอาจมีอาการเฉพาะที่บางอย่าง เช่น exophthalmos มี hypertrophy ของเหงือก มีการปวดกระดูก และข้อ มีต่อมน้ำเหลือง เมดิแอสตินั่ม (mediastinal lymph node) และมีน้ำในช่องเยื่อหุ้มปอด เป็นต้น

การวินิจฉัย โดยทั่วไปวินิจฉัยได้ง่าย โดยพบเม็ดเลือดขาวสูงเป็นหมื่นหรือเป็นแสนและพบ blast cell จำนวนมาก ข้อสำคัญคืออย่าทำการตรวจข้ามขั้นสเมียร์เลือด เช่น พบเหงือกบวมหรือต่อมน้ำเหลืองโตก็ตัดตรวจหรือพบต่อมน้ำเหลืองเมดิแอสตินั่มโตก็ทำ bronchoscopy การกระทำเช่นนี้ในรายผู้ป่วยมะเร็งเม็ดเลือดขาวชนิดเฉียบพลันเคยก่ออันตรายให้ผู้ป่วยมาแล้วในรายที่วินิจฉัยได้ยาก เช่น มีเม็ดเลือดขาวปรกติหรือต่ำกว่าปรกติต้องอาศัยการตรวจไขกระดูกในรายที่ให้การวินิจฉัยไม่ถูกมักเกิดจาก blast

cell มีขนาดเล็ก และเข้าใจผิดว่าเป็นลิมโฟซัยท์ สำหรับการแยกว่าเป็นลิวคีเมียชนิดใดอาจยากสำหรับผู้ที่ไม่ชำนาญ ลิมโฟบลาสต์มักจะมี nuclear chromatin เป็นก้อนดำ ๆ ไม่ละเอียดเหมือนมัยอีโลบลาสต์ หรือมีลักษณะคล้ายลิมโฟซัยท์ ถ้ามีเม็ด ๆ หรือแท่งแดงเล็ก ๆ ในซัยโตพลาสม หรือนิวเคลียสเป็นลอนคล้ายสมองแสดงว่าเป็นมัยอีโลบลาสต์ หรือโมโนบลาสต์ ซึ่งทั้งสองชนิดนี้ไม่จำเป็นต้องแยกจากกัน

ถ้าแยกไม่ได้จากรูปลักษณะของเซลล์ ให้ใช้หลักดังนี้ ถ้าเป็นในเด็กให้ถือว่าเป็นชนิดโฟบลาสติค และถ้าให้ corticosteroid เพียงอย่างเดียว ถ้าภายในหนึ่งสัปดาห์จำนวนเม็ดเลือดขาวลดลงมาก เช่น จากแสนเหลือต่ำกว่าหมื่นให้ถือว่าเป็นลิมโฟบลาสต์

การรักษา เมื่อพบผู้ป่วย ลิวคีเมีย เฉียบพลันแล้ว จะตัดสินใจส่งผู้ป่วยไปหาผู้ชำนาญ เฉพาะทางหรือจะรักษาเองนั้น ต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไป โดยคำนึงถึงปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑. โรคนี้ยังรักษาให้หายไม่ได้

๒. เมื่อได้รับการรักษาผู้ป่วย จำนวนมาก อาจไม่ดีขึ้นเลย

๓. การรักษาอย่างเต็มที่ สิ้นเงินมากเป็นหมื่นบาท

๔. ความสะดวกและฐานะของผู้ป่วย

๕. ความต้องการของผู้ป่วยว่าจะรักษาที่ใด

๖. ความสามารถและความสะดวกของแพทย์เอง

ข้อสังเกตุในการรักษา มีดังนี้

๑. การขจัดความทุกข์ทรมาน เช่น ให้ยาแก้ปวดลดไข้ ไม่ควรใช้แอสไพริน เพราะมีฤทธิ์ต้านการเกาะแน่นของเพลตเลต ทำให้เลือดออกง่าย ในรายที่เพลตเลตต่ำอยู่แล้ว ให้ยานอนหลับหรือยากล่อมประสาทแพทย์และพยาบาลมีท่าทีเป็นมิตร และช่วยเหลือผู้ป่วย พยายามให้ผู้ป่วยมีโอกาสอยู่ใกล้ชิดญาติมากที่สุดที่จะทำได้ เพราะผู้ป่วยอาจจะรู้สึกว้าเหว่มาก

๒. ควรทำความเข้าใจกับญาติของผู้ป่วย เกี่ยวกับการพยากรณ์ของโรคนี้ ผู้ป่วยอาจมีอาการปุบปับกำเริบขึ้นเวลาใดก็ได้ สำหรับการบอกอาการวินิจฉัยโรค แก่ตัวผู้ป่วยเองต้องพิจารณาเป็นราย ๆ ไป ถ้าผู้ป่วยและญาติไม่เข้าใจวิถีของโรคนี้ เห็นว่ารักษาไม่หายสักทีก็จะดิ้นรนเปลี่ยนแพทย์เปลี่ยนโรงพยาบาลไปเรื่อย ๆ ทำให้ลำบาก และหมดเปลืองยิ่งขึ้น

๓. ให้กินน้ำให้เพียงพอ หรือถ้าจำเป็นก็ควรให้น้ำเกลือ ทางหลอดเลือด ผู้ป่วยด้วยโรคนี้มีระดับกรดยูริคในพลาสมาสูงได้บ่อย ๆ ถ้าขาดน้ำสารนี้อาจตกตะกอนในไต ทำให้ปัสสาวะไม่ออก ถ้าระดับกรดยูริคในพลาสมาสูง อาจพิจารณาให้ ALLOPURINOL วันละ ๓๐๐-๘๐๐ มิลลิกรัม

๔. ควรให้เพรดนิสโซโลน ขนาดประมาณ วันละ ๔๐-๕๐ มิลลิกรัม เพราะจะทำให้ผู้ป่วยรู้สึกสบายขึ้นมาก แต่ไม่ควรให้ติดต่อกันตลอดไป เพราะจะมีอาการแทรกซ้อนได้มาก ควรให้เป็นครั้งคราว เช่น ให้ ๒ สัปดาห์ เว้น ๒ สัปดาห์

๕. การให้เลือด ถ้าซีดมาก จำเป็นต้องให้เลือด เลือดสดดีกว่าเลือดที่เก็บไว้นาน

๖. การให้ยาปฏิชีวนะ ผู้ป่วยลิวคีเมียเฉียบพลัน มีอาการติดเชื้อรุนแรงได้ง่าย เพราะเซลไม่สามารถขจัดแบคทีเรียได้ ผู้ป่วยมีไข้ต้องนึกถึงการติดเชื้อไว้ก่อน อย่าเหมาว่าเป็นไข้จากมะเร็งเพื่อจะได้ตรวจหาแหล่งของการติดเชื้อ ที่พบบ่อย คือ ปอดอักเสบในขณะที่มีไข้สูง แม้หาเชื้อไม่ได้ ก็ควรให้ยาปฏิชีวนะที่เป็น BROAD SPECTRUM และควรเลือกใช้ยาที่เป็น BACTERICIDAL มากกว่า BACTERIOSTATIC

๗. ควรตรวจปากและคอผู้ป่วยทุกวัน ผู้ป่วยอย่างนี้อาจมีเชื้อราขึ้น ทำให้เจ็บปวดมากหรือกลืนลำบาก ถ้าพบแผ่นฝ้าเชื้อราควรใช้ GENTION VIOLET ป้าย อีกประการหนึ่งผู้ป่วยที่ได้รับยาต้านมะเร็งอาจเกิดแผลในปาก ซึ่งเจ็บปวดมาก ควรป้ายด้วย XYLOCAINE VISCOUS หรือครีมที่ประกอบด้วย CORTICOSTEROID

๘. ไม่ควรฉีดยาเข้าผิวหนังหรือเข้ากล้าม เพราะอาจจะทำให้เลือดออกได้มาก

๙. อย่าให้มีการตั้งครรภ์ระหว่างเป็นโรคนี้

จากหนังสือคู่มือโลหิตวิทยา

จัดพิมพ์โดย โครงการณ์ตำรา-ศิริราช

กำหนดการบำเพ็ญกุศล

วันจันทร์ที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๖.๐๐ น. รดน้ำศพ

เวลา ๑๙.๓๐ น. สวดพระอภิธรรม ภรรยา บุตร ธิดา เจ้าภาพ

วันอังคารที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๙.๓๐ น. สวดพระอภิธรรม ญาติ–หลาน เจ้าภาพ

วันพุธที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๙.๓๐ น. สวดพระอภิธรรม โรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ และ
แผนกพยาบาลโรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช เจ้าภาพ

วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๙.๓๐ น. สวดพระอภิธรรม แผนกสื่อสารกองบิน ๖ เจ้าภาพ

วันศุกร์ที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๙.๓๐ น. สวดพระอภิธรรม เพื่อนร่วมรุ่นโรงเรียนดอนเมือง
พ.ศ. ๒๔๘๖ เจ้าภาพ

วันเสาร์ที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๑๙

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระสงฆ์ ๑๐ รูป สวดสัตมวารศพ

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล แล้วมาติกาบังสุกุล

เวลา ๑๓.๐๐ น. พระธรรมเทศนา ๑ กัณฑ์

เวลา ๑๔.๐๐ น. บรรจุศพ

กำหนดการบำเพ็ญกุศลพระราชทานเพลิงศพ

วันจันทร์ที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๑๙.๓๐ น. สวดพระอภิธรรม

วันอังคารที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๙

เวลา ๐๙.๓๐ น. แสดงพระธรรมเทศนา

เวลา ๑๐.๓๐ น. พระสงฆ์สวดพระพุทธมนต์

เวลา ๑๑.๐๐ น. ถวายภัตตาหารเพล

เวลา ๑๓.๐๐ น. พระสงฆ์ ๖๕ รูป มาติกาบังสุกุล

เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง

ภรรยา บุตร ธิดา เจ้าภาพ

ขอบพระคุณ

นายแพทย์ พยาบาล และเจ้าหน้าที่โรงพยาบาลภูมิพลอดุลยเดช ทุกท่านที่กรุณาให้ความสะดวกและให้การรักษาพยาบาล นาวาอากาศโทเจือ กิจการ เป็นอย่างดียิ่งตลอดเวลาที่ป่วยอยู่ในโรงพยาบาล

ในการบำเพ็ญกุศลให้กับนาวาอากาศโทเจือ กิจการ เจ้าภาพมีความซาบซึ้ง ที่ผู้บังคับบัญชา ชั้นผู้ใหญ่ เพื่อนข้าราชการ ญาติพี่น้องของผู้วายชนม์ และของภรรยา บุตร ธิดา รวมทั้งนักเรียนพยาบาลโรงเรียนพยาบาลทหารอากาศ ที่ได้กรุณาไปร่วมบำเพ็ญกุศล และช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่ง ขอกราบขอบพระคุณ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย หากมีสิ่งใดบกพร่อง ขอได้โปรดอภัยให้เจ้าภาพด้วย

สมัย กิจการ
น.ต. หญิง สมจินตนา กิจการ
ร.ต. สุรพล กิจการ

พิมพ์ที่ แผนกการพิมพ์ ห้างหุ้นส่วนจำกัดเกษมสุวรรณ ๕
ถนนราชบพิธ กรุงเทพมหานคร
นายเกษม สุวรรณประสิทธิ์ ผู้พิมพ์และผู้โฆษณา